

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет Права, публічного управління та національної безпеки
Кафедра економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління

БОДАШЕВСЬКА Юлія Сергіївна
(прізвище, ім'я, по батькові здобувача вищої освіти)

УДК 351:332.3/.7
(індекс)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ СТАЛОГО
РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

(тема роботи)

281 «Публічне управління та адміністрування»

(шифр і назва спеціальності)

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Ю. С. Бодашевська

(підпис, ініціали та прізвище здобувача вищої освіти)

Керівник роботи

Якобчук Валентина Павлівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

к.е.н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Житомир – 2021

Висновок кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління
за результатами попереднього захисту: **Бодашевської Юлії Сергіївни**

Протокол засідання кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління № ____ від « ____ » грудня 2021 р.

Завідувач кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління

к.е.н., професор _____ (науковий ступінь, вчене звання) (підпис) Якобчук В.П. (прізвище ,ім'я, по батькові)

« ____ » грудня 2021 р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти **Бодашевська Юлія Сергіївна** захистив (ла)
(прізвище ,ім'я, по батькові)

кваліфікаційну роботу з оцінкою:
сума балів за 100-бальною шкалою _____
за шкалою ECTS _____
за національною шкалою _____

Секретар ЕК

_____ (науковий ступінь, вчене звання) _____ (підпис) _____ Пугачова Н.С. (прізвище ,ім'я, по батькові)

АНОТАЦІЯ

Бодашевська Ю. С. Державно-приватне партнерство як інструмент сталого розвитку територіальних громад. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування». – Поліський національний університет, 2021.

Кваліфікаційна робота присвячена проблемі впровадження державно-приватного партнерства територіальними громадами, розробкою стратегічного підходу до управління активами громад в процесі децентралізації та має на меті теоретичного обґрунтування стратегічного напрямку розвитку та забезпечення сталого розвитку територій в територіальних громадах. Аналіз наукових праць вітчизняних та зарубіжних науковців, національних законодавчих актів, звітів та статистичних даних інтернет-ресурсів доводить, що важливість запровадження державно-приватного партнерства для надання суспільно значущих послуг населенню, управління комунальною власністю (майном, фінансами тощо), людським інтелектуальним капіталом є об'єктами які здатні підсилити спроможність територіальної громади, та забезпечити суспільну стабільність та сталий й збалансований розвиток.

Це сприяє підвищенню інституційної спроможності як публічної влади так і залучених стек-холдерів, приватного сектору, інвестиційної та економічної привабливості територіальної громади, сприяє оздоровленню клімату для створення, надання та розвитку високоякісних публічних послуг як зі сторони публічної влади так і зі сторони бізнесу на відповідній території.

Ключові слова: благоустрій населених пунктів, державно-приватне партнерство, децентралізація, приватний партнер, публічний партнер, ревіталізація, сталий розвиток територій, стратегія розвитку територій.

SUMMARY

Bodashevska Y. S. Public-private partnership as an instrument of development of territorial communities. - Qualification work performed on the rights of the manuscript.

Qualification work for the educational level of a master's degree in specialty 281 "Public Administration and Management". - Polish National University, 2021.

This qualification work is dedicated to the problem of implementation of public-private partnership by territorial communities, elaboration of a strategic approach to the management of community assets in the process of decentralization; it aims at theoretical substantiation of the strategic development trends and ensuring sustainable development of territories in territorial communities. An analysis of national and foreign scientific works, national legislation, reports and statistical data from Internet resources demonstrates the importance of implementing public-private partnership for the provision of socially significant services to the population, management of municipal property (property, finances, etc.) and human and intellectual capital are assets that can strengthen the capacity of the territorial community and ensure social stability and stable and balanced development.

This helps to increase the institutional capacity of both public authorities and the involved stakeholders, the private sector, and the investment and economic privatization of the territorial community, facilitates improvement of the climate for creation, provision and development of high quality public services both on the part of public authorities and business on the territory.

Key words: human settlements improvement, public-private partnership, decentralization, private partner, public partner, revitalization, steel development of territories, territory development strategy.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ОСНОВНІ ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНИМ ПАРТНЕРСТВОМ	9
1.1. Генеза розвитку державно-приватного партнерства в Україні та закордоном	9
1.2. Державно-приватне партнерство як інструмент реалізації публічних завдань	15
1.3. Стратегічні політики як допомога розвитку інвестиційної привабливості громади	18
Висновки до розділу	20
РОЗДІЛ 2. МОЖЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАЇНІ	21
2.1. Законодавчі основи імплементації державно-приватного партнерства в публічній діяльності в Україні	21
2.2. Об'єкти та сфера застосування державно-приватного партнерства в Україні	23
2.3. Форми державно-приватного партнерства в Україні	27
Висновки до розділу	29
РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	30
3.1. Державно-приватне партнерство як інструмент забезпечення благоустрою територій	30
3.2. Ревіталізація як інструмент розвитку територій	33
3.3. Особливості забезпечення сталого розвитку територій	35
Висновки до розділу	37
ВИСНОВКИ	38
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	40
ДОДАТКИ	45

ВСТУП

Актуальність теми. В останні роки в Україні актуальним постає питання щодо пошуку взаємодії публічної влади і приватного бізнесу у формі державно-приватного партнерства. В процесі децентралізації перед територіальними громадами постали нові виклики щодо забезпечення надання соціально-значущих послуг в різноманітних сферах. Надання суспільно значущих послуг населенню, управління комунальною власністю (майном, фінансами тощо), людським інтелектуальним капіталом є об'єктами які здатні підсилити спроможність територіальної громади, та забезпечити суспільну стабільність та сталий й збалансований розвиток. Це сприяє підвищенню інституційної спроможності як публічної влади так і залучених стек-холдерів, приватного сектору, інвестиційної та економічної привабливості територіальної громади, сприяє оздоровленню клімату для створення, надання та розвитку високоякісних публічних послуг як зі сторони публічної влади так і зі сторони бізнесу на відповідній території.

Таким чином, на нашу думку, посилюється важливість дослідження причин відсутності позитивного досвіду реалізації проектів та актуалізація пошуку шляхів на науковому і практичному рівнях реалізації державно-приватного партнерства в умовах децентралізації, оскільки територіальним громадам надано певну економічну і правову свободу, ресурси для реалізації потенціалу своїх громад щодо задоволення соціальних, економічних, культурних та інших потреб своїх мешканців.

Дослідженнями особливості розвитку державно-приватного партнерства займалися вітчизняні й зарубіжні вчені: Брайловський І. А., Бондар Н. М., Запатріна І., Захаріна О., Знаменський Г.Л., Круглов В. В., Кошарний В.О., Сава Е., Симоненко Л.І., Ходж Г. Якобчук В. П. та інші.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є теоретичне обґрунтування ролі державно-приватного партнерства в забезпеченні сталого

розвитку територій, показати можливості формування інноваційних інструментів його впровадження в територіальних громадах. Для досягнення цієї мети були визначені та розв'язувались такі завдання:

- проаналізувати теоретичні та правові засади розвитку державно-приватного партнерства в Україні та за кордоном;
- розкрити сутність взаємодії між суб'єктами та об'єктами господарської діяльності в формі державно-приватного партнерства територіальних громадах;
- розробити рекомендації та пропозиції щодо формування дієвого механізму реалізації державно-приватного партнерства в територіальних громадах.

Об'єкт дослідження – процес впровадження державно-приватного партнерства в територіальних громадах

Предмет дослідження – актуальні проблеми впровадження державно-приватне партнерство як інструмента сталого розвитку територіальних громад.

Методи дослідження. Методологічну основу роботи становить сукупність загальнонаукових і спеціальних методів наукових досліджень. Зокрема, у роботі використано: *діалектичний метод* – для дослідження сутності державно-приватного партнерства; *метод системного аналізу* – з метою забезпечення цілісності дослідження; *метод порівняльного аналізу* – для розгляду стану досліджуваної тематики у вітчизняних і зарубіжних наукових виданнях; *метод узагальнення* – для підготовки висновків, пропозицій та рекомендацій, а також *графічний метод* – для візуалізації та зручності подання матеріалу дослідження.

Інформаційну базу кваліфікаційної роботи становлять статистичні та звітні данні та матеріали органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, законодавчі та нормативно-правові акти, дослідження зарубіжних і вітчизняних вчених, інтернет-ресурси та особисті напрацювання автора.

Практичне значення роботи пов'язане з можливістю практичного використання напрацьованих результатів в роботі територіальних громад для

забезпечення сталого розвитку територій в тому числі й під час розроблення стратегій розвитку, просторового планування, інвестиційних паспортів та іншої документації.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Положення даного дослідження обговорювалися на трьох науково-практичних конференціях та були оприлюднені на: науково-практичній конференції «Наукові читання – 2021» (м. Житомир, 24 травня 2021 року); міжнародній науково-практичній конференції «Механізми управління розвитком територій», (м. Житомир, 27–29 жовтня 2021 року); міжфакультетській студентській науково-практичній конференції «Студентські наукові читання – 2021» за результатами I туру Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт.

Структура кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Повний обсяг становить 44 сторінки, обсяг основного тексту 31 сторінка. Робота містить 1 рисунок. Список використаних джерел налічує 35 найменувань.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИКО - ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

1.1. Генеза розвитку державно-приватного партнерства в Україні та закордоном

Розпочавшись в Україні в 2014 році процес децентралізації дозволив територіальним громадам отримати в своє розпорядження матеріальні та нематеріальні ресурси, які можуть стати запорукою залучення інвестиції для розвитку економічного потенціалу територій.

Застосування різноманітних форм державно-приватного партнерства та вагомий спектр завдань, які можливо розв'язати при його використанні, можуть зробити цей вид партнерства популярним інструментом досягнення важливих цілей загальнодержавної, регіональної та муніципальної політики в Україні.

Кожного року в Австрії, Польщі, Канаді, Франції, Данії, Іспанії, Ірландії, Чеській Республіки, США, Японії та інших зарубіжних країнах активно розвивається та запроваджується державно-приватне партнерство як на державному так і на рівні територіальних громад. Однак в Україні можливості такого партнерства використовується лише частково, оскільки майже всі проекти, які були запроваджені в об'єднаних територіальних громадах є незначними та реалізуються переважно у сфері житлово-комунальних послуг (водопостачання та водовідведення, теплопостачання, благоустрій).

Тому на нашу думку, це посилює важливість й актуальність пошуку шляхів активізування такої форми державно-приватного партнерства в умовах децентралізації, коли об'єднаним територіальним громадам передано економічну, правову свободу та ресурси для реалізації потенціалу своїх громад і задоволення потреб своїх мешканців.

Як правило, державний\муніципальний сектор часто не в змозі реалізувати запити суспільства через брак певного виду ресурсів та/або через нераціональне їх використання. В той же час, приватний сектор має в своєму розпорядженні ресурси, які відсутні у державного, і володіє інструментами більш раціонального їх використання [3;7;15;21]. Потреба в поєднанні ресурсів державного і приватного секторів та засобів їх використання є ще однією причиною появи державно- приватного партнерства.

Державно-приватне партнерства почало формуватися за давних часів з розвитком діяльності міського господарства та транспортних послуг. Але формування теорії та її розвиток в науці припало на середину XIX століття, а в практиці початок використання розпочався на початку 90-тих років минулого століття. На сьогоднішній день в світовій науковій спільноті, у контексті інституціонального та системно-функціонального підходів відсутнє єдине загально визнане поняття дефініції «державно – приватного партнерства».

Проведене дослідження А. Татаркиним допомогло виділити де-кілька варіантів використання державно – приватного партнерства як синонімів: «...*приватно-державне партнерство, державно-приватне партнерство, муніципально-приватне партнерство, приватно-суспільне партнерство, приватно-державна кооперація, публічно-приватне партнерство, суспільно-приватне партнерство, партнерство держави й приватного сектора...*» [22 с. 24].

Так, в Європі використовується аббревіатура *Public-Private Parttnership (PPP)*, в США та Канаді використовується визначення *P3* або ж – *P-P-Parttnership*, в Великобританії застосовується термін «приватна фінансова ініціатива» (*Private Finance Initiative - PFI*), у Франції протягом певного періоду часу використовувався термін «концесія» як визначення однієї з форм державно-приватного партнерства, яке було розповсюджено в країні [7;9;15; 16; 21].

За матеріалами Економічної та соціальної комісії для Азії та Тихого океану, яка є регіональним центром Організації Об'єднаних Націй (United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific (ESCAP)) державно-приватне партнерство розглядається як механізм забезпечення балансу та узгодження цілей державного\муніципального секторів для реалізації важливих суспільно значущих проектів для отримання взаємної вигоди. За допомогою норм зобов'язального права сторони погоджуються на розподіл ризиків та відповідальності під час реалізації інфраструктурних проектів, які включають такі етапи та дії як будівництво, експлуатацію та управління. Така форма співробітництва засновується на чіткому розподілі ресурсів, повноважень, компетенцій, ризиків та відповідальності [26; 27].

Е. Сава виділяє та використовує такі визначення терміну «державно-приватне партнерство» [6;35]:

- державно-приватне партнерство це будь-яка угода, яка об'єднує державний і приватний сектор задля виробництва для надання товарів і послуг;
- державно-приватне партнерство – це складні, багатопартнерські, багатofункціональні, ієрархічні інфраструктурні проекти;
- державно-приватне партнерство визначає та формалізує адміністративно-організаційну співпрацю «... між бізнесом, суспільством (civil leader) та місцевими органами влади з метою розвитку територій і поліпшення умов життя населення, в рамках якого традиційні ролі держави й приватного сектора перерозподіляються» [4;35].

Державно-приватне партнерство в інфраструктурі на думку Дж. Делмона [28] є одним із інструментів держави який реалізується за допомогою договірних та\або правових взаємовідносин між державним сектором та приватними організаціями, які направлені на поліпшення та\або розширення інфраструктурних послуг.

В. Круглов вважає, що державно-приватне партнерство є комплексним механізмом, який інституційно визначає взаємовигідні організаційно-правові та економічні відносини між суб'єктами державного управління та приватного сектору, які здійснюють свої повноваження у вигляді делегування державою\муніципалітетом своїх окремих функцій та\або повноважень в різних економічно-соціальної діяльності, мають певні характеристики за метою досягнення ефективності в реалізації державних суспільно значущих проектах, завдяки чому створюються та експлуатуються інфраструктурні об'єкти та надаються послуги [21].

В. Варнавський дає визначення державно-приватному партнерству як формі взаємодії між державою та приватним сектором, що закріплена в правовому полі щодо об'єктів державної\комунальної власності, а також послуг, які надаються державними\муніципальними установами, органами та неприбутковими або комерційними підприємствами для реалізації сфер суспільно важливих економічних та культурних проектів, застосовуючи широкий спектр видів економічної діяльності [8;9].

Державно-приватне партнерство поєднує ресурс та потенціал усіх суб'єктів взаємодії – держави\муніципалітету щодо їх власності та приватного сектору, який надає свій ресурс у вигляді підприємницького менеджменту, інвестиційних потужностей та інновацій [7;14;16].

На думку Г. Знаменського, державно-приватне партнерство пропонується розглядати як загальне визначення, поняття для різноманітних форм партнерства [17].

З розвитком і поширенням механізму державно-приватного партнерства Г. Ходжи и К. Грейв [6;31] запропонували визначати державно-приватне партнерство як інституційну угоду щодо співпраці між державним і приватним секторами, яка повинна бути реалізована за допомогою створення окремого елемента – нової організаційної одиниці. Таким чином, для здійснення проекту

можливо реалізувати через створення одиниці, яка як представник приватного сектора за реалізацію проекту й буде нести відповідальність.

Близьке до вказаного визначення дають Д. Грімсі і М. Левіс [30], розуміючи державно-приватне партнерство як відносини, під час яких відбувається розподіл ризиків між державою та приватними партнерами, ґрунтуючись на спільній меті досягнення в сфері отримання результату і надання послуг.

З аналізу викладеного, ми можемо констатувати, що надаючи визначення дефініції «державно- приватне партнерство», зарубіжні автори розглядають два основні підходи:

фінансовий – через механізм фінансового залучення державного і приватного секторів ;

організаційний – через адміністративно – організаційний механізм взаємовідносин держави й приватного сектора.

Узагальнюючи праці та напрацювання науковців, А. Брайловський [6] зазначає, що вказані підходи не відображають економічний аспект та пропонує визначати поняття державно-приватного партнерства, класифікуючи його за наступними трьома підходами:

організаційно-правовий – як юридично-правове поле, яке закріплює юридичні форми співробітництва;

функціонально-фінансовий – як показник конкретних результатів домовленості;

мікроекономічний – як категорія рівня виробництва.

Таким чином на його думку « *...державно-приватне партнерство – це система взаємовигідного економічного співробітництва державного і приватного секторів економіки (з можливістю залучення третіх осіб), що певним чином організаційно-юридично оформлена, заснована на розподілі ризиків між державою і приватним сектором (на покладанні ризиків на того партнера, який зможе попередити, або пом'якшити їх негативні наслідки) і орієнтується на*

одержання максимального ефекту від реалізації проектів ДПП та на задоволення інтересів суб'єктів ДПП в умовах обмеженості ресурсів окремої сторони» [6].

Г. Брусільцева [7] зазначає, що з метою досягнення спільних цілей, органи державної влади, суб'єкти господарювання як національного рівня так і іноземні взаємодіють між собою, об'єднуючи ресурси, технології, адміністративно-менеджментські навички, при цьому розподіляють ризики та відповідальність..

Р. Бачо [1;2] звертає увагу на те, що державно-приватне партнерство по своїй суті є організаційно-інституціональним об'єднанням державного та приватного секторів, маючи мету реалізовувати соціально важливі економічні, культурні та інвестиційні плани на державному\національному рівнях та\або на окремих територіях.

Науковці [2; 10; 16; 18] зазначають, що державно-приватне партнерство має ряд переваг, такі як:

- підвищення соціальної відповідальності бізнесу,
- об'єднання, взаємодія та обмін ресурсами між державою\муниципалітетом та приватним сектором;
- розподіл між суб'єктами ризиків та прибутку,
- оптимізація, підвищення ефективності використання та розпорядження бюджетних коштів.

Н. Бондар, В. Кошарний пропонують розглядати державно-приватне партнерство як *«...систему відносин між державним та приватним партнерами, які об'єднують власні ресурси та відповідним чином розподіляють ризики, відповідальність і винагороди (відшкодування) між сторонами для взаємовигідної співпраці на довгостроковій основі у створенні (відновленні) нових та/або модернізації (реконструкції) наявних об'єктів, котрі потребують залучення інвестицій, та у користуванні (експлуатації) вказаними об'єктами» [5 с. 31].*

Аналіз вищезазначеного матеріалу надає можливість дійти до висновку що державно-приватне партнерство у світовій науковій літературі та практиці використовується через призму наступних аспектів:

- як система відносин держави й бізнесу, як потужний інструмент економічного, культурного, інвестиційного й соціального розвитку на міжнародних, національних, регіональних та місцевих рівнях;

- як конкретні проекти, які реалізуються за допомогою спільних угод між державними\муніципальними органами та недержавними приватними компаніями, застосовуючи, використовуючи та\або створюючи об'єкти державної та\або муніципальної власності [4; 8; 11;23;25].

1.2. Державно-приватне партнерство як інструмент реалізації публічних завдань

Як передбачено абз.1 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про державно – приватне партнерство» державно-приватне партнерство це – « ...співробітництво між державою Україна, Автономною Республікою Крим, територіальними громадами в особі відповідних державних органів, що згідно із Законом України "Про управління об'єктами державної власності" здійснюють управління об'єктами державної власності, органів місцевого самоврядування, Національною академією наук України, національних галузевих академій наук (державних партнерів) та юридичними особами, крім державних та комунальних підприємств, установ, організацій (приватних партнерів), що здійснюється на основі договору в порядку, встановленому цим Законом та іншими законодавчими актами, та відповідає ознакам державно-приватного партнерства, визначеним цим Законом» [13].

Публічний сектор в даному випадку буде виступати з одного боку замовником суспільно важливих послуг, а з іншого – як інституту влади, який

узагальнює, класифікує, створює нормативно-правове поле для взаємодії з приватним сектором та реалізує суспільні потреби та інтереси для третіх сторін – тих фізичних та юридичних осіб, які мешкають та\або розташовані не певній території, та\або які є користувачами наданих послуг, товарів. Приватний сектор при такій взаємодії виступає виконавцем [6;9;11;14; 25].

Публічний сектор в проектах державно-приватного партнерства може бути представлений державними органами управління\виконавчої влади, представницькими органами місцевих рад територіальних громад та їх виконавчими органами, підприємствами державної та комунальної власності.

Приватний сектор може бути представленим одним або декількома суб'єктами господарювання приватного права, або представлена юридичною особою, яка була «...створена для здійснення державно-приватного партнерства переможцем (переможцями) конкурсу з визначення приватного партнера, якщо це передбачено умовами відповідного конкурсу» [13].

В деяких випадках до участі в підготовці та реалізації проектів державно-приватного партнерства можуть залучатися треті особи: агенції регіонального розвитку, інвестори, кредитори, науковці, радники, експерти, представники міжнародної технічної допомоги, інститути громадянського суспільства та інші.

Для подальшого нашого дослідження щодо визначення сутності державно-приватного партнерства нам необхідно спиратися на те, що головною метою цього феномену є певна система відносин та форма взаємодії – об'єднання державного та приватного сектору, які співпрацюючи, задовольняють потреби, враховують інтереси усіх суб'єктів цих відносин, використовуючи певні ресурси (засоби, матеріальні та нематеріальні активи тощо). Запропонована модель взаємозв'язку між головними суб'єктами (учасниками) державно-приватного партнерства та розподіл повноважень доможе більш детально розглянути переваги застосування державно-приватного партнерства в діяльності територіальних громад (рис. 1.1.).

Рис. 1.1. Модель співвідношення та розподілу повноважень між основними учасниками державно-приватного партнерства

Таким чином, розглядаючи феномен державно-приватного партнерства [4;11;15;19;20] можемо дійти до висновку що це система взаємовигідного співробітництва публічного та приватного секторів із залученням третіх осіб, яка:

- врегульована відповідними нормативно-правовими актами;
- передбачає ризики та їх розподіл між партнерами, якій має достатньо ресурсів для попередження або пом'якшення негативних наслідків;
- діяльність та орієнтування провадиться заради одержання ефективного результату від реалізації державно-приватного партнерства та на задоволення інтересів усіх суб'єктів державно-приватного партнерства коли один із суб'єктів обмежений в ресурсах.

1.3. Стратегічні політики як допомога розвитку інвестиційної привабливості громади

Розвиток партнерства з боку держави\муніципалітету і бізнесу обумовлюють наступні обставини: як правило, державний\муніципальний сектор часто не в змозі реалізувати запити суспільства через брак певного виду ресурсів (матеріальних, кадрових, інтелектуальних, інфраструктурних тощо) та/або через нераціональне їх використання.

В той же час, приватний сектор має в своєму розпорядженні ресурси, які відсутні у державного\муніципального сектору, і володіє та\або може створити інструменти для більш раціонального їх використання.

Однак, на даний час в громадах відсутні або не враховано важливі заходи, які повинні бути впровадженні в громадах. Тому є доцільним розроблення коротко або довгосторкових відповідних політик стратегічного розвитку території громади щодо впровадження заходів для забезпечення безперервності їх реалізації.

У цих основних документах має міститися найважливіші стратегічні напрямки розвитку територіальної громади, такі як: визначення пріоритетів цілей, встановлення методів, за допомогою яких вони будуть реалізовані.

Серед основних передумови для розробки стратегії повинні бути також чинники розвитку (демографічні, соціальні, економічні, технологічні, правові, інституційні, політичні, просторові або екологічні тощо) у місцевій громаді. У разі розроблення стратегії розвитку територіальних громад, яка орієнтується на виконання конкретних завдань, необхідно передбачати й зниження ризику відмови від планів, зміни умов розвитку, використовуючи розроблені можливі подальші варіанти або координаційні дії в тих сферах як протидія тим проблемам, які виникають при застосуванні певних заходів.

Інша важлива роль розробленої стратегії - це документ як підстава для висновку щодо фінансування із позабюджетних зовнішніх фондів, залучення інвестиційного ресурсу тощо. У тому числі документ може бути зазначений можливість впровадження державно-приватного партнерства як підстава для подальшого розроблення для територіальної громади співфінансування за рахунок інвестицій та заходи які за необхідністю будуть мати відношення до реалізації довгострокового плану розвитку.

Третя фундаментальна роль стратегії пов'язана з інтеграцією або залученням мешканців територіальної громади навколо процесу формування стратегії та її реалізації, створення простору для громадського обговорення та побудови компромісу між місцевою громадою навколо напряму розвитку території громади, створення можливостей для взаємного обміну інформацією, думками, пропозиціями, відкритими дискусіями та вдосконалення процесу управління розвитком територіальної громади [26; 27;34].

Висновки до розділу

Для активізації інвестиційної привабливості України на міжнародному ринку необхідно поступово запроваджувати форми державно-приватного партнерства для управління соціальними, культурними, інноваційними, економічними, інвестиційними процесами, які відбуваються в Україні та безпосередньо об'єктами державної / комунальної власності.

Співпраця публічного та приватного сектору привернула увагу до себе науковців та практиків в кінці XIX століття і після отримання перших практичних проектів в формі державно-приватного партнерства усвідомлена необхідність наукового осмислення та теоретичного обґрунтування механізмів, форм суб'єктів, об'єктів, принципів функціонування, мотивів та подальшої можливості взаємодії держави та бізнесу у формі державно-приватного партнерства.

Складність та варіативність відносин в формі державно-приватного партнерства викликає неодноковість застосування дефініції «державно-приватне партнерство» серед науковців та практиків.

Наявні різноманітні варіанти дефініції «державно-приватне партнерство», які в літературі використовуються як синоніми.

РОЗДІЛ 2. МОЖЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАЇНІ

2.1. Законодавчі основи імплементації державно-приватного партнерства в публічній діяльності в Україні

Вступ України до Європейського співтовариства передбачає імплементацію положень директиви Європейського Союзу про державно-приватне партнерство до українського законодавства.

В Україні створено та діє законодавче поле для ефективного співробітництва державного та приватного сектора з метою залучення інвестицій в економіку України на засадах державно-приватного партнерства.

Правовими засадами державно-приватного партнерства є Конституція України, Цивільний кодекс України, Господарський кодекс України, Закон України «Про державно-приватне партнерство», Закону України «Про концесію», інші законодавчі акти України, а також міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Основним законодавчим актом, який визначає основні організаційні та правові засади здійснення державно-приватного партнерства є Закон України «Про державно-приватне партнерство» [13].

У відповідності до вказаного закону державно-приватне партнерство визначається як «... співробітництво між державою Україна, Автономною Республікою Крим, територіальними громадами в особі відповідних державних органів, що згідно із Законом України "Про управління об'єктами державної власності" здійснюють управління об'єктами державної власності, органів місцевого самоврядування, Національною академією наук України, національних галузевих академій наук (державних партнерів) та юридичними особами, крім

державних та комунальних підприємств, установ, організацій (приватних партнерів), що здійснюється на основі договору в порядку, встановленому цим Законом та іншими законодавчими актами, та відповідає ознакам державно-приватного партнерства, визначеним цим Законом» [13].

Ознаками належності проекту до державно – приватного партнерства відповідно до Закону є «....:

1) створення та/або будівництво (нове будівництво, реконструкція, реставрація, капітальний ремонт та технічне переоснащення) об'єкта державно-приватного партнерства та/або управління (користування, експлуатація, технічне обслуговування) таким об'єктом;

2) довготривалість відносин (від 5 до 50 років);

3) передача приватному партнеру частини ризиків у процесі здійснення державно-приватного партнерства;

4) внесення приватним партнером інвестицій в об'єкт державно-приватного партнерства» [13].

В Україні інститут державно - приватного партнерства у будь-якій формі в територіальних громадах майже не застосовується, незважаючи на запровадження його з 1999 року.

З аналізу наукової літератури [4;9;11;14;17;32] вбачається існування наступних чинників, які заважають розвитку усіх форм державно-приватного партнерства в територіальних громадах:

- брак досвіду та відсутність експертних кадрів, які мають знання та досвід в розробці та проведенні конкурсів проєктів з використанням державно-приватного партнерства;

- створення чіткої координації між усіма учасниками використання процесу державно-приватного партнерства;

- швидкого прийняття рішень на рівні місцевої влади;

- низький рівень або відсутність довіри як зі сторони інвесторів так і зі сторони громадян до влади;
- відсутність розуміння переваг та ризиків використання державно-приватного партнерства, а також недооцінка потенціалу цього інструменту тощо;
- відсутність інформації та практичного досвіду успішних та неуспішних прикладів запровадження та реалізації проектів державно-приватного партнерства, в тому числі на умовах концесії та інші.

Таким чином, незважаючи на врегулювання на законодавчому рівні процесу впровадження в діяльність органів місцевого самоврядування залучення приватного партнера, існують певні чинники, які заважають ефективному управлінню активами громади.

2.2. Об'єкти та сфера застосування державно-приватного партнерства

Як передбачено ст. 7 Закону України «Про державно-приватне партнерство» [13] з метою реалізації цього закону « об'єктами державно-приватного партнерства є:

- існуючі, зокрема відтворювані (шляхом реконструкції, реставрації, капітального ремонту та технічного переоснащення) об'єкти, що перебувають у державній або комунальній власності чи належать Автономній Республіці Крим, або майно господарських товариств, 100 відсотків акцій (часток) якого належить державі, територіальній громаді чи Автономній Республіці Крим;
- створювані або новозбудовані об'єкти відповідно до договору, укладеного в рамках державно-приватного партнерства.

Об'єкт державно-приватного партнерства може складатися з майна, що перебуває на балансі кількох державних, комунальних підприємств, установ,

організацій, майна господарських товариств, 100 відсотків акцій (часток) яких належать державі, територіальній громаді чи Автономній Республіці Крим.

Передача приватному партнеру об'єкта державно-приватного партнерства, у тому числі його подальша реконструкція, реставрація, капітальний ремонт та технічне переоснащення приватним партнером, не зумовлює перехід права власності на цей об'єкт до приватного партнера та не припиняє права державної чи комунальної власності на такий об'єкт.

Такі об'єкти підлягають поверненню державному партнеру після припинення дії відповідного договору у порядку, передбаченому договором, укладеним в рамках державно-приватного партнерства.

Нерухоме майно, новозбудоване приватним партнером на підставі та відповідно до умов договору, укладеного в рамках державно-приватного партнерства, є об'єктом державної чи комунальної власності, якщо інше не передбачено цим Законом...» [13].

При цьому, ми можемо звернути увагу що, п.4 ст.7 Закону України «Про державно-приватне партнерство» [13] передбачено ряд переваг як для муніципалітетів так і для приватного партнера.

По – перше. Як передбачено вимогами вищевказаного закону [13]: «...передача приватному партнеру об'єкта державно-приватного партнерства, у тому числі його подальша реконструкція, реставрація, капітальний ремонт та технічне переоснащення приватним партнером, не зумовлює перехід права власності на цей об'єкт до приватного партнера та не припиняє права державної чи комунальної власності на такий об'єкт.

Такі об'єкти підлягають поверненню державному партнеру після припинення дії відповідного договору у порядку, передбаченому договором, укладеним в рамках державно-приватного партнерства» [13].

А по-друге, приватний партнер має право «... передавати частину майна, що входить до складу об'єкта державно-приватного партнерства, в оренду, якщо це

передбачено договором, укладеним в рамках державно-приватного партнерства. У такому разі договір, укладений в рамках державно-приватного партнерства, має містити вичерпний перелік майна, що може передаватися в оренду, умови передачі в оренду та порядок списання такого майна.

На об'єкт державно-приватного партнерства протягом строку дії договору, укладеного в рамках державно-приватного партнерства, не поширюється законодавство України про оренду державного та комунального майна, а також законодавство України, що регулює порядок списання такого майна. Умови передачі зазначених об'єктів в оренду та порядок його списання регулюються договором, укладеним в рамках державно-приватного партнерства» [13].

За вимогами ч. 1. ст. 4 Закону України «Про державно-приватне партнерство» [13] державно-приватне партнерство можливо застосувати в таких сферах, « а саме:

- виробництво, транспортування і постачання тепла та розподіл і постачання природного газу;
- будівництво та/або експлуатація автострад, доріг, залізниць, злітно-посадкових смуг на аеродромах, мостів, шляхових естакад, тунелів і метрополітенів, морських і річкових портів та їх інфраструктури;
- машинобудування;
- збір, очищення та розподілення води;
- охорона здоров'я;
- туризм, відпочинок, рекреація, культура та спорт;
- забезпечення функціонування зрошувальних і осушувальних систем;
- поводження з відходами, крім збирання та перевезення;
- виробництво, розподілення та постачання електричної енергії;
- надання соціальних послуг, управління соціальною установою, закладом;
- виробництво та впровадження енергозберігаючих технологій, будівництво та капітальний ремонт житлових будинків, повністю чи частково зруйнованих

внаслідок бойових дій на території проведення антитерористичної операції;

- встановлення модульних будинків та будівництво тимчасового житла для внутрішньо переміщених осіб;
- надання освітніх послуг та послуг у сфері охорони здоров'я;
- управління пам'ятками архітектури та культурної спадщини;
- донорство крові та/або компонентів крові, заготівля, переробка, тестування, зберігання, розподіл і реалізація донорської крові та/або компонентів крові.

В той же час, п. 2. ст. 4 Закону України «Про державно-приватне партнерство» [13] передбачено, що «... за рішенням державного партнера державно-приватне партнерство може застосовуватися в інших сферах діяльності, які передбачають надання суспільно значущих послуг, крім видів господарської діяльності, які відповідно до закону дозволяється здійснювати виключно державним підприємствам, установам та організаціям.

Державно-приватне партнерство застосовується з урахуванням особливостей правового режиму щодо окремих об'єктів та окремих видів діяльності, встановлених законом» [13].

Таким чином, державно-приватне партнерство можна розглядати як співпрацю органів публічної влади та приватного сектору, яка має на меті модернізувати надання інфраструктури та стратегічних послуг для громади. У деяких випадках державно-приватне партнерство передбачає фінансування, проектування, будівництво, оновлення, управління або обслуговування інфраструктурного активу; в інших - включає надання послуг, які традиційно надаються державними \муніципальними інституціями.

В той же час основний акцент державно-приватного партнерства має бути спрямований на просування ефективність публічних послуг, які надаються публічною владою за рахунок розподілу ризиків та завдяки залучення досвіду приватного сектора. А також може послабити негайний тиск на державні фінанси шляхом надання додаткового джерела капіталу.

У свою чергу, участь державного сектору в проектах може запропонувати важливі гарантії для приватних інвесторів, зокрема стабільність довгострокових грошових потоків з державних фінансів, і може включати важливі соціальні або екологічні переваги в проекті.

2.3 Форми державно-приватного партнерства в Україні

У відповідності до вимог ст. 5 Закону України «Про державно-приватне партнерство» [13] зазначено, що «... в рамках здійснення державно-приватного партнерства відповідно до цього Закону та інших законодавчих актів України можуть укладатися:

- концесійний договір;
- договір управління майном (виключно за умови передбачення у договорі, укладеному в рамках державно-приватного партнерства, інвестиційних зобов'язань приватного партнера);
- договір про спільну діяльність;
- інші договори.

Договір, укладений у рамках державно-приватного партнерства, може містити елементи різних договорів (змішаний договір), умови яких визначаються відповідно до цивільного законодавства України. Відносини, пов'язані з ініціюванням державно-приватного партнерства, вибором приватного партнера, підготовкою до укладення, визначенням змісту договору, укладенням та виконанням договорів, укладених у рамках здійснення державно-приватного партнерства відповідно до частини першої цієї статті, регулюються нормами цього Закону, якщо інший порядок вибору приватного партнера, підготовки до укладення, визначення змісту договору, укладення та виконання таких договорів не визначений законом, що регулює відповідну форму здійснення державно-приватного партнерства. У разі якщо договір, що має укладатися в рамках

державно-приватного партнерства, є змішаним договором, відносини щодо ініціювання державно-приватного партнерства, підготовки до укладення договору та вибору приватного партнера регулюються нормами цього Закону.

Дія цього Закону не поширюється на угоди про розподіл продукції, порядок укладення, виконання та припинення яких регулюється Законом України "Про угоди про розподіл продукції"» [13].

З усіх основних форм державно-приватного партнерства основним і найбільш часто використовуваним у практичній діяльності є форма концесії, впровадження якої є поступовим процесом. Кожного року в Австрії, Польщі, Канаді, Франції, Данії, Іспанії, Ірландії, Чеській Республіці, США, Японії та інших зарубіжних країнах активно розвивається та запроваджується державно-приватне партнерство у формі концесії як на державному та і на рівні територіальних громад [10;11;14;15;20;26].

Однак в Україні наразі майже всі концесійні проекти, які були запроваджені в територіальних громадах є незначними та реалізуються переважно у сфері житлово-комунальних послуг (водопостачання та водовідведення, тепlopостачання, благоустрій тощо) [3;23].

Специфікою таких взаємовідносин є збереження права власності на об'єкт договору за територіальною громадою (державного партнера) та отримання публічною стороною від концесіонера (приватного партнера) відповідної плати за його володіння і користування. В той же час, приватний власник має певний економічний інтерес – одержання прибутку та одержання конкурентних переваг за рахунок освоєння таких економічних видів діяльності, які до того або не були представлені на місцевому ринку або знаходилися у винятковому володінні держави\територіальної громади [3;20;26;33;34].

А тому для активізації розвитку територій територіальних громад виникає необхідність поступової запровадження концесійної моделі для управління

соціально-економічними процесами, які відбуваються безпосередньо в територіальних громадах з об'єктами комунальної власності[14;20].

Висновки до розділу

В сучасних економічних умовах територіальні громади не завжди спроможні підтримувати належний рівень функціонування об'єктів комунальної власності, насамперед через обмежень бюджетного фінансування.

Вирішення ряду питань щодо здійснення власних та делегованих повноважень органами місцевого самоврядування для підвищення рівня спроможності громади, забезпечення сталого розвитку, розв'язання завдань та забезпечення місцевих жителів якісними суспільно значущими послугами можливо здійснювати за допомогою державно-приватного партнерства.

Державно-приватне партнерство є інструментом, який за своєю ефективністю може стати інструментом ефективного управління в сфері благоустрою населених пунктів для сталого економічного, інвестиційного та соціально-культурного розвитку як на регіональному так і на місцевому рівні.

Державно-приватне партнерство може стати дієвим інструментом розвитку та покращення соціального, економічного, культурного, інвестиційного потенціалу територіальних громад в Україні.

Це набагато прискорить розвиток регіонів та секторів, тому що інвестори приносять фінансові ресурси, нові технології \ «know-how», оперативний досвід, нові підходи та робочі місця, не залежно від того чи це невеликий туристичний об'єкт чи новий портовий термінал.

Українське законодавство спрямоване на правове регулювання усіх форм державно-приватного партнерства як формами управління об'єктами публічної власності.

РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

3.1. Державно-приватне партнерство як інструмент забезпечення благоустрою територій

Процес децентралізації поставив певні виклики перед територіальними громадами, в тому числі й в сфері розвитку благоустрою населених пунктів. Відповідно до Закону України «Про благоустрій населених пунктів» [12] благоустрій населених пунктів є комплексом робіт з інженерного захисту, розчищення, осушення та озеленення території, соціально-економічних, організаційно-правових та екологічних заходів для досягнення мети - раціонального використання, належного утримання та охорони території, будівель та споруд, інженерних об'єктів, ландшафтних та інших природних комплексів, територій рекреаційно – оздоровчого призначення, історичної та культурної спадщини, а також створення умов щодо захисту і відновлення сприятливого для життєдіяльності людини довкілля.

Відіграючи економічну, екологічну й соціальну роль в життєдіяльності територіальної громади, розвиток та підтримання ефективного функціонування в цьому напрямку потребує значних фінансових витрат з державного та місцевих бюджетів для забезпечення сталого розвитку території. Виконуючи власні та делеговані повноваження органи місцевого самоврядування здебільшого мають ресурсні обмеження, наявність застарілого та зношеного обладнання, брак інноваційних технологій та кваліфікованих експертних кадрів, здатних забезпечити прийняття управлінських рішень, так й фахівців, які б могли імплементувати в своїй роботі нормативні науково-технічні інновації.

Тому навколо існуючого стану об'єктів благоустрою населених пунктів територіальних громад все частіше виникає та загострюється соціальна напруга, оскільки не в повній мірі реалізуються заходи з благоустрою населених пунктів – роботи, які зобов'язані виконувати органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, які наділені відповідними повноваженнями у цій сфері, а саме: «...щодо відновлення, належного утримання та раціонального використання територій, охорони та організації упорядкування об'єктів благоустрою з урахуванням особливостей їх використання» [12].

Як свідчить аналіз досліджень [19;25;29;33], європейські країни у питаннях місцевого благоустрою населених пунктів найчастіше застосовуються форму залучення приватного капіталу для розвитку та стабілізації місцевого розвитку територій. Більшість країн запроваджують та реалізують форми державно-приватного партнерства як «контракт на зацікавлене управління» [19]. Фактично, цей механізм дозволяє узгоджувати інтереси публічної влади, приватного бізнесу та громади, оскільки в ньому зацікавлені усі сторони для виконання своїх повноважень, отримання прибутку та суспільних благ [9;19].

Окрім цього, необхідно зазначити, що залучаючи приватний капітал орган місцевого самоврядування має не тільки функції контролю виконання умов контракту, але й можливість ставити умови приватному інвестору підвищувати ефективність та якість наданих послуг [9; 20;33].

Так, у Великобританії органами місцевої влади запроваджено проведення торгів на право надання послуг в сфері житлово-комунального господарства – прибирання вуличної мережі, поводження в сфері твердих побутових відходів, утримання та озеленення територій тощо [19].

Польща входить до європейської групи лідерів в сфері державно-приватного партнерства та є однією з країн, яка успішно розпочала запроваджувати концесію для розвитку своїх громад під час децентралізації.

Проведений аналіз ситуації на ринку державно-приватного партнерства в Польщі показує, що з моменту вступу в силу 2009 році нових правил, даний інструмент все частіше використовується як інструмент інвестицій в державний та муніципальний сектор. Ефективність реалізації проектів поступово зростає в часі, що свідчить про кращу підготовку і набуття досвіду органами державної або муніципальної влади та публічним сектором в Польщі [33].

За даними Міністерства фінансів та регіональної політики Польщі [27;33] найбільше проектів реалізовано в розвитку інфраструктури, гірничої справи та зростання кількості проектів пов'язаних з наданням послуг в сфері медицини, спорту, культури, туризму, енергетики, особливо в територіальних громадах. Набуття досвіду в плануванні проектів державно-приватного партнерства, більш реалістичним підходом до розподілу витрат та ризиків проектів між публічним та приватним сектором – це основні фактори, які сприяють польському ринку державно-приватного партнерства постійно розвиватися.

В Польщі розповсюджена співпраця муніципалітетів з приватним сектором в сфері будівництва, розвитку та утримання об'єктів міської дорожньої інфраструктури, в сфері паркування міського транспорту, поводження з твердими побутовими відходами, санітарного утримання вуличної мережі та інше [11; 15; 22; 27;33].

Німеччина застосовує державно-приватне партнерство для оновлення та експлуатації міських електромереж та інфраструктури міст. Приклад Канади цікавий для отримання досвіду застосування державно-приватного партнерства в частині реалізації проектів в енергетичному секторі, утилізації відходів, будівництва, утримання платних автомобільних доріг та інфраструктурних систем в тому числі й життєзабезпечення міської території [11; 15].

Іспанія, Португалія застосовують механізм державно – приватного партнерства для будівництва автомагістралей, метрополітену, стадіонів, аеропортів, громадського житлового сектору, системи життєзабезпечення

населених пунктів та надання адміністративних послуг [9; 11]. В Україні за даним напрямком на жаль відсутні приклади позитивних практик застосування форм державно-приватного партнерства, які б могли стати сталим ефективним інвестиційним засобом для муніципалітетів з подальшим розвитком та трансформацією міських, селищних та сільських територій щодо забезпечення мешканців територіальних громад високої якості суспільно-значущих послуг [9;27;33].

3.2. Ревіталізація як інструмент розвитку територій

Одним із розповсюджених напрямком застосування державно – приватного партнерства в Польщі є також відродження або ревіталізація територій.

За даними Міністерства фінансів та регіональної політики Польщі [27;33] ревіталізація – це комплексний процес виходу з кризового стану деградованих територій шляхом комплексних дій та\або взаємопов'язаних проектів, що охоплюють соціальні, економічні, просторово-функціональні, технічні чи екологічні питання.

Для забезпечення цього процесі є необхідність розроблення та затвердження на відповідних рівнях програми ревіталізації, яка і стане основним інструментом для проведення відродження територій. Фактично, це є платформа для координації різноманітних заходів, спрямованих на реалізацію бачення та досягнення цілей, стратегій, та є за своєю формою складно. Адже передбачає необхідність залучення мешканців та багатьох інших суб'єктів, координацію роботи різних центрів влади та має за ціль та мету забезпечити сталий розвиток територій.

Програма ревіталізації організовує заходи з ревіталізації та надає всьому процесу необхідні формальні рамки. Розроблена програма, яка передбачає план заходів та дій на відповідній території, допомагає інтегрувати вирішення зазначених питань для місцевої громади та місцевої економіки.

Одночасно, програма ревіталізації передбачає оптимальне використання специфічних умов даної території та посилення її локального потенціалу (у тому числі культурного) і є довготривалим процесом, який здійснюють зацікавлені сторони (зокрема, підприємці, громадські організації, власники нерухомості, органи державної влади тощо) цього процесу, в тому числі насамперед у співпраці з місцевою громадою. Діяльність, що підтримує процеси ревіталізації, здійснюється узгоджено: внутрішньо (індивідуальні дії між собою) і зовні (з урахуванням політики місцевого сектора, наприклад, транспорту, енергетики, цілей і напрямків, що впливають із стратегічних і планових документів).

Поєднання трьох елементів в одному документі має намір забезпечити його успішну реалізацію, а саме:

- бачення подальшого ефективного функціонування території після завершення процесу ревіталізації;
- правильно підібрані інструменти та механізми, які сприятимуть реалізації мети та цілі програми,
- джерела фінансування всього процесу.

Правильно розроблена програма ревіталізації забезпечує широку участь усіх, кого ревіталізація торкнеться і які мають брати участь у її реалізації, і фактично їх залучення є необхідним для її складності. Це, зокрема, мешканці території ревіталізації, фізичні та юридичні особи, установи, підприємства та організації незалежно від форм власності, які управляють нерухомим майном, місцеві підприємці та всі особи та організації, які здійснюють або планують вести господарську чи соціальну діяльність на території ревіталізації.

3.3. Особливості забезпечення сталого розвитку територій

Особливості сталого розвитку територій на місцевому рівні також є предметом особливої уваги з боку міжнародних інституцій.

Так, Світовий банк пропонує визначення місцевого розвитку як процесу, під час якого громадськість, приватний та публічний сектор працюють ефективно над формуванням та втіленням на території найкращих умов для економічного, культурного, соціального, інвестиційного зростання, створення робочих місць для можливості покращити життя для всіх [26;29].

Таким чином, можемо визначити сталий розвиток території або розвиток громади можна визначити як усвідомлений, спланований, активно скоординований та реалізований за допомогою зацікавленої участі усіх суб'єктів процесу процес якісних та кількісних змін та перетворень для досягнення стратегічної мети – покращення якості надання суспільно значущих послуг, які слугуватимуть покращенню життя членів територіальної громади без завдання шкоди для перспективи наступних поколінь для задоволення своїх потреб у майбутньому.

Окрім цього, необхідно звернути увагу на модель державно - приватного партнерства People First PPP (форма державно-приватного партнерства, яка спрямована на забезпечення базових потреб людини), яка була запропонована Європейською економічною комісією ООН як механізм досягнення Цілей сталого розвитку до 2030 р.

При запровадженні такої моделі важливу роль у досягненні Цілей сталого розвитку приділяється приватному сектору, який має достатньо ресурсів, ресурсного потенціалу (коштів, інтелектуальних інновацій тощо) для створення і розвитку інфраструктурних об'єктів.

Міжнародні компанії та інституції надають велику фінансову підтримку та проголошують про наміри брати участь у цьому процесі. Однак в той же час з обережністю ставляться до інвестування в економіку країн, що розвиваються,

оскільки не мають впевненості щодо: повернення інвестиційних ресурсів та отримання прибутку; застосування «чесних правил гри» зі сторони публічного партнера, в тому числі наявність високих корупційних ризиків.

Для стимулювання розроблення та впровадження стратегії розвитку та отримання потенційного економічного розвитку територій публічна влада повинна забезпечити:

- тісну координацію та співпрацю між своїми секторами, підрозділами, підприємствами, організаціями, які відповідають за певні матеріальні та нематеріальні активи (об'єкти, ресурси тощо),
- створити чіткий розподіл повноважень в сфері політичного та технічного регулювання для подальшої ефективної взаємодії;
- поліпшення управління оперативною та фінансовою інформацією для прийняття рішень, а також для підвищення потенціалу створення інфраструктури.

Приватний сектор теж має вчинити низку дій для підвищення можливостей досягнення стратегічних цілей сталого розвитку територіальної громад. Так, суб'єкти приватного сектору можуть: підвищувати та вдосконалювати рівень виробництва товарів та надання послуг; провадити продуктивні діалоги із зацікавленими сторонами публічної влади; розробляти та впроваджувати сучасні та ефективні бізнес-моделі; укладати контракти, залучати інтелектуальний потенціал та інновації, які підсилюють виробництво тощо.

Процеси побудови ефективної економічної, інвестиційної та виробничої системи на території територіальних громад перш за все характеризуються значним збільшенням залучених представників приватних суб'єктів господарювання, активним пошуком продуктивних, ефективних систем управління об'єктами та ресурсами публічної власності.

Окрім цього, на думку Круглова В. [21, с. 280] « ...завданнями для публічного сектору мають стати також: формування конкурентного середовища;

посилення чинників, що формують конкурентоспроможність країни; спрощення системи ведення бізнесу; покращання інвестиційного клімату; податкове стимулювання здійснення підприємницької діяльності; інноваційний підхід до реалізації проєктів ДПП; надання різних форм державної допомоги (позики, гранти, державне гарантування, субсидування, податкові пільги, гарантії, компенсації, кредитування та ін.); доступ приватних суб'єктів до фінансових ресурсів із пільговими умовами отримання; використання венчурного капіталу; започаткування цільових ініціатив щодо кластерів та ланцюгів доданої вартості; використання особливих економічних зон; створення інвестиційних фондів; використання коштів пенсійних фондів».

Висновки до розділу

Особливо державно-приватне партнерство цікаво для місцевих громад, які після бюджетної децентралізації отримали кошти для розвитку своїх громад в т.ч. інвестиційних проєктів. В перспективі більш тісної співпраці з країнами та його фондами державно-приватне партнерство може бути гарним інструментом реалізації таких спільних проєктів.

Процеси побудови ефективної економічної, інвестиційної та виробничої системи на території територіальних громад перш за все характеризуються значним збільшенням залучених представників приватних суб'єктів господарювання, активним пошуком продуктивних, ефективних систем управління об'єктами та ресурсами публічної власності.

Сталий розвиток території як розвиток громади можна визначити як усвідомлений, спланований, активно скоординований та реалізований за допомогою зацікавленої участі усіх суб'єктів процесу процес якісних та кількісних змін та перетворень для досягнення стратегічної мети – покращення якості надання суспільно значущих послуг, які слугуватимуть покращенню життя членів територіальної громади без завдання шкоди для перспективи наступних поколінь для задоволення своїх потреб у майбутньому.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Співпраця публічного та приватного сектору привернула увагу до себе науковців та практиків в кінці XIX століття і після отримання перших практичних проектів в формі державно-приватного партнерства усвідомлена необхідність наукового осмислення та теоретичного обґрунтування механізмів, форм суб'єктів, об'єктів, принципів функціонування, мотивів та подальшої можливості взаємодії держави та бізнесу у формі державно-приватного партнерства.

Законодавча база, яка регулює правові засади державно-приватного партнерства забезпечується Конституцією України, Цивільним кодексом України, Господарським кодексом України, Законом України «Про державно-приватне партнерство», Законом України «Про концесію», іншими законодавчими актами України, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Державно-приватне партнерство є перспективним інструментом для реалізації відповідної політики публічного сектору на основі впровадження інституту партнерства для залучення інвестиційних, інноваційних ресурсів в інфраструктуру.

В першому розділі на основі аналізу наукової літератури, досліджень, статистичних даних та основних законодавчих актів з'ясовано, що головною метою державно-приватного партнерства є певна система відносин та форма взаємодії – об'єднання державного та приватного сектору, які співпрацюючи, задовольняють потреби, враховують інтереси усіх суб'єктів цих відносин, використовуючи певні ресурси (засоби, матеріальні та нематеріальні активи тощо).

В другому розділі виявлено напрямки розвитку політики публічного сектору, розробки заходів щодо підвищення інвестиційної привабливості України для приватного сектору, в тому числі й залучення іноземних інвестицій.

Завданнями публічного сектору в напрямі розвитку державно-приватного партнерства є забезпечення розвитку інвестиційної політики та заходів щодо підвищення конкурентоспроможності України в цілому, реалізацію механізмів державно-приватного партнерства у багатьох сферах господарської діяльності.

В третьому розділі з'ясовано, що для розвитку державно-приватного партнерства в Україні необхідно розглянути та розробити план щодо:

- створення умови для розвитку інституціонального середовища;
- вдосконалення законодавчої бази та приведення її до норм та вимог Європейського законодавства, в сфері регулювання відносин державно-приватного партнерства;
- забезпечення органів публічної влади кваліфікованими кадрами, які будуть уповноважені підтримувати та імплементувати державно-приватне партнерство на національному, регіональному та місцевому рівнях.

Державно-приватне партнерство є одним із доступних механізмів управління для виконання органів публічної влади своїх владних та делегованих державою повноважень та завдань.

Окрім цього слід підкреслити, що державно-приватне партнерство може бути загальнодоступним та може створювати умови для заощадження бюджетних фінансів протягом усього життєвого циклу проекту. Розвиток інфраструктури та рівень наданих соціально значущих послуг на рівні громади – це одні з ключових елементів забезпечення сталого розвитку територій громад в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бачо Р.Й. Інституційні аспекти впровадження державно-приватного партнерства на ринках небанківських фінансових послуг України. *Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія : Економічні науки*. 2017. Вип. 33. С. 321–332.
2. Бачо Р.Й. Роль лізингових компаній у фінансуванні житлово-комунального господарства. *Проблеми та перспективи розвитку державно-приватного партнерства у галузі житловокомунального господарства: матеріали всеукр. наук.-практ. інт.-конф. (м. Харків, 1-28 лютого 2015 р.)*. Харків: ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2015. С. 52-53.
3. Бодашевська Ю.С. Концесія як форма реалізації державно-приватного партнерства в територіальних громадах. Міжфакультетська студентська науково-практична конференція «Студентські наукові читання – 2021» за результатами I туру Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт. Житомир: Поліський національний університет, 2021. С. 48-50.
4. Бодашевська Ю.С. Фактори стримування розвитку державно-приватного партнерства в Україні. Матеріали міжфакультетської студентської науково-практичної конференції «Студентські наукові читання – 2021» за результатами I туру Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт. Житомир: Поліський національний університет, 2021. С. 148-150.
5. Бондар Н.М., Кошарний В.О. Сутність механізму державно-приватного партнерства та його місце у підтримці розвитку туризму в Україні. *Економіка та управління на транспорті*. Київ: НТУ, 2015. Вип. 1. С. 30–34.
6. Брайловський І.А. Стратегія забезпечення розвитку державно-приватного партнерства в Україні : автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.03. Чернігів, 2018. 40 с.

7. Брусільцева Г.М. Аналіз тенденцій розвитку державно-приватного партнерства в туристичній галузі України. *Європейські перспективи*. 2015. Вип. 6. С. 26–31.
8. Варнавский В.Г. Государственно-частное партнерство: некоторые вопросы теории и практики. *Мировая экономика и международные отношения*. 2011. №9. С. 41-50.
9. Варнавский В.Г. Государственно-частное партнерство: в 2-х томах. Москва: ИМЭМО РАН, 2009. Т.1. 312 с.
10. Дерябина М.А., Цедилін Л.И. Государственно-частное партнерство: теория и практика: научный доклад. М.: Институт экономики РАН, 2007
11. Економіка публічного сектору: навч. посіб. / за заг. ред. В.П. Якобчук. Київ: видавництво Ліра-К, 2021. 496 с.
12. Про благоустрій населених пунктів: Закон України від 06.09.2005р. № 2807-IV. Дата оновлення: 20.08.2021р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-15#Text>
13. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 01.07.2010р. № 2404-VI. Дата оновлення: 25.10.2020. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>.
14. Запатріна І. «Unsolicited Proposals: New Realities in COVID Times» *«European Procurement & Public Private Partnership Law Review»*. №3. 2020р. С. 255-259.
15. Захаріна О.В., Симоненко Л.І., Сайкевич М.І. Публічно-приватне партнерство як механізм розвитку інфраструктури регіону. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2018. № 2. – URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1193> (дата звернення: 02.05.2021).
16. Захаріна О., Якобчук В., Ходаківський Є. Експлікація поняття «Державно-приватне партнерство» в теорії публічного управління. *Наукові горизонти*. 2020. №3. С. 26–33.

17. Знаменський Г. Державно-приватне партнерство: український варіант. *Юридичний вісник України*. 2009. № 39(743). – URL: http://www.yurincom.com/ua/legal_bulletin_of_Ukraine/archive/?aid=4731&jid=344
18. Исправникова Н.Р. Государственно-частное партнерство в России: проблемы становления. – URL: <http://www.lib.socio.msu.ru>
19. Ігнатенко О. П. Перспективи державного регулювання сфери благоустрою населених пунктів. Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2015. № 1. С. 127-132. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvru_2015_1_29.
20. Киртока М.П. Правові аспекти державного регулювання аналізу ефективності здійснення ДПП як передумови концесійних відносин. *Держава та регіони*. 2017. № 4. С. 125–130.
21. Круглов В.В. Розвиток державно-приватного партнерства в Україні: механізми державного регулювання : монографія. Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2019. 252 с.
22. Мельник А.Ф., Підгаєць С.В. Державно-приватне партнерство в системі інститутів національної економіки: механізми розвитку : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2017. 279 с.
23. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. URL: <http://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>
24. Татаркин А. И., Романова О. А., Лаврикова Ю. Г. Теоретические основы государственно-частного партнерства. *Бизнес, менеджмент, право*. 2005. № 1. С. 16-25.
25. Якобчук В.П., Бодашевська Ю.С. Державно-приватне партнерство як інструмент сталого розвитку територій. Збірник наукових праць працівників, докторантів, аспірантів та молодих вчених ННІ економіки і

- агробізнесу Поліського національного університету. Житомир. Поліський національний університет. 2021. С. 57-60.
26. A guidebook on public-private partnership in infrastructure. *Economic and social Commission for Asia and the Pacific*. Bangkok : UNESCAP, 2011. 76 p. URL: https://www.unescap.org/sites/default/d8files/knowledgeproducts/ppp_guide_book.pdf
 27. Biuletynu Informacji Publicznej Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej. URL: <https://www.ppp.gov.pl/analiza-rynku-ppp/>.
 28. Delmon, Jeffrey. The pursuit of good governance in the face of the public private paradigm. 15. 2004. Pp. 149-160.
 29. "Understanding Options for Private-Partnership Partnerships in Infrastructure: Sorting out the forest from the trees: BOT, DBFO, DCMS, Concession, Lease....". Policy Research Working. Washington. P. 517. DC: World Bank URL: <https://library.pppknowledgelab.org/documents/2196/download>
 30. Grimsey D., Lewis M. K. Public Private Partnerships: The Worldwide Revolution in Infrastructure Provision and Project Finance. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Ltd, 2004.
 31. Hodge G., Greve C. Public-Private Partnerships. *Public Administration Review*. – 2007. May/June. № 67 (3). Pp. 545–558.
 32. Khadzhyradieva S., Vasylieva N., Vasylieva O., Куртока М. Державно-приватне партнерство як важливий інструмент забезпечення сталого розвитку територій. *Публічне управління та регіональний розвиток*. 2020. №7, С. 253–269. URL: <https://doi.org/10.34132/pard2020.07.12>.
 33. Raport rynku PPP 2009 – 2020. Publikacja Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej. Warszawa, 2021 r. URL: <https://www.ppp.gov.pl/media/system/slowniki/Raport-z-rynku-PPP-2020-01-29-1.pdf>

34. Primer A. Local Economic Development. Developing and Implementing Local Economic Development Strategies and Action Plans. – Washington, D.C., 2003.
35. Savas E. S. Privatisation and Public-Private Partnerships. London and New York : Chatham House, 2000. Pp. 45-46.